

12. Lee K. W. Essential oils in broiler nutrition / K. W. Lee, H. Everts, A.C. Beynen // Int. J. Poult. Sci. – 2004. – N3. – 738–752.

13. Ertas O.N. The effect of an essential oil mix derived from oregano, clove and anise on broiler performance / O.N. Ertas, T. Gler, M. Ziftzi [et all.] // Int. J. Poult. Sci. – 2005. – N4. – S. 879–884.

УДК 636.2.082.2.061

БАБЕНКО О.І., КЛОПЕНКО Н.І., кандидати с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет.

ЛІНІЙНА ОЦІНКА ТІЛОБУДОВИ КОРІВ РІЗНОЇ СЕЛЕКЦІЇ

Порівняльний аналіз корів-первісток українських чорно-рябої породи, які відносяться до різних селекційних груп (американської та європейської селекції) за ознаками лінійної оцінки екстер'єру показав, що тварини обох груп отримали досить високі бали за всіма екстер'єрними комплексами 9-бальної системи, що відповідає міжнародним стандартам. При оцінці корів за 9-бальною шкалою різниця за окремими описовими ознаками у більшості випадків була не достовірною. Найбільш наближеними до оптимальних параметрів є тварини, які відносилися до європейської селекції.

Ключові слова: лінійна оцінка, екстер'єр, селекційні групи, 9-бальна система.

Лінійна оцінка типу тілобудови – це метод, який дозволяє оцінювати екстер'єрні особливості тварин на основі описування певної частини тіла тварини за допомогою числової шкали, яка показує результат оцінки від одної біологічної протилежності до іншої [1, 3].

Згідно статистичних даних науковців, що проводили лінійну оцінку, встановлено, що тварини які мають високий бал оцінки, як правило мають вищу продуктивність та період їх продуктивного використання. Отже оцінка статей тіла тварин має селекційну та економічну цінність [4].

Метою досліджень було проведення порівняльної оцінки корів в умовах одного господарства за методикою лінійної класифікації типу.

Лінійна оцінка класифікації типу дає характеристику зовнішнього вигляду тварини. Кожна стать тіла тварин оцінюється незалежно від іншої за 9-ти бальною шкалою, що дає можливість максимально точно ранжувати тварин по типу тілобудови і сприяє прискоренню генетичного прогресу за продуктивністю [2].

Рекомендованими Всесвітньою організацією із стандартизації, ідентифікації, обліку та оцінки сільськогосподарських тварин стандартними показниками є ріст, ширина грудей, глибина тулуба, кутастисть, нахил заду, ширина заду, кут скакального суглоба при огляді збоку, постава задніх кінцівок при огляді ззаду, кут ратиць, переднє прикріплення вим'я, висота прикріплення вим'я, висота прикріплення вим'я ззаду, центральна зв'язка, глибина вим'я, розташування задніх дійок, переміщення або хода, оцінка вгодованості [333].

Згідно бальної оцінки корів, що належать до європейської та американської селекції встановлено, що за показником висота в крижах середній бал становить 6,7 балів, у корів американської селекції даний показник становив 8,3 балів, а у корів європейської селекції відповідно 5,2.

Глибина тулуба вказує на розвиток органів травлення та внутрішніх органів. Більший розвиток даного показника встановлено у корів американської селекції – 7,6 балів.

Дуже важливим показником оцінки екстер'єру вважається ширина заду, так як широкий зад забезпечує площу для прикріплення вим'я і відповідно впливає на величину родових шляхів. Оцінюють ширину заду за відстанню між виступами сідничних горбів. В середньому даний показник в обох селекційних групах був на рівні 4,8 балів.

На відтворну здатність корів впливає показник нахилу заду, який оцінюється збоку за умовно проведеною лінією на рівні верхніх точок маклака та сідничного горба. Оцінені нами тварини характеризуються середнім нахилом заду. Середній бал за даним показником у корів обох селекційних груп становив 4,7 балів.

Не менш важливим показником оцінки тварин який впливає на міцність кінцівок є вид задніх кінцівок збоку, він визначається кутом згину задніх кінцівок в області скакального суглобу. Оптимальним вважається середній кут згину. Середній бал за цим показником становив в обох селекційних групах 5,6 балів, хоча в обох групах були представники в яких даний показник був оцінений в 9 балів (сильно зігнутий скакальний суглоб).

Тазові кінцівки тварин (вид ззаду) обох селекційних груп, при огляд прями, широко поставлені. У тварин європейської селекції середня оцінка становила 5,6 балів, а у корів американської селекції даний показник становив 4,7 балів. Слід відмітити, що в обох селекційних групах були корови із іксоподібними задніми кінцівками, що впливає на переміщення тварин.

Кут ратиці був оцінений в середньому в 4,6 балів (приблизно 45°). Щоб достовірно оцінити тварин за даним показником дуже важливо знати точну дату розчистки копит, так як показники можуть дуже сильно відрізнятися, якщо оцінювати тварин в різні терміни після даної процедури.

Важливим показником лінійної оцінки корів є оцінка молочної залози, першочергово звертають увагу на прикріплення передньої частини вимені до черевної стінки, встановлено, що у більшості корів європейської селекції прикріплення середнє, а даний показник становить в середньому 6,1 балів, а у корів американської селекції прикріплення передньої частини вимені у більшій частині корів, міцне, а оцінка становить 6,8 балів.

За міцністю прикріплення задньої частини вимені кращими є корови європейської селекції (5,6 бала). За міцністю центральної зв'язки корови обох селекційних груп мали середню оцінку на рівні 5,4 бала.

Глибина вимені визначається на основі його розміщення, відносно скакального суглобу. У обстежених корів дно вимені знаходиться в середньому вище скакального суглобу на 18–20 см, тому оцінка була на рівні 6,6 балів. Це свідчить про те, що вим'я за даним показником відповідає технологічним вимогам їх придатності до машинного доїння.

Розташування дійок відносно кожної долі вимені є одним з важливих технологічних показників для машинного доїння, дуже зближені, або навпаки, віддалені одна від одної дійки ускладнюють процес доїння, тому даний показник

дуже важливий у селекційному процесі. У корів європейської селекції оцінка показника розташування передніх дійок становила 6,6 балів, а у корів американської селекції – 6,1 балів.

Щодо показника розташування задніх дійок, встановлено, що у корів американської селекції досить часто спостерігається їх зближення, а оцінка становить 7,2 балів, щодо корів європейської селекції, то частота зближення задніх дійок не значна, середній показник за цією ознакою становить 5,4 бали.

Довжина дійок, теж вважається технологічним показником, який також впливає швидкість та якість доїння. На дуже коротких дійках часто не фіксуються стакани доїльних установок, вони злітають, брудняться і в результаті затримується процес доїння. Занадто довгі дійки часто травмуються під час процесу доїння корів. У дослідних тварин даний показник отримав оптимальні бали в межах 5,2 бала.

За переміщення (у процесі руху) обидві дослідні групи тварин отримали оптимальні бали в межах 5,6.

Отже, за оцінкою екстер'єрного типу, тварини обох селекційних груп суттєво не відрізнялися між собою, у більшості випадків ця різниця була недостовірною. Найбільш наближеними до оптимальних параметрів є тварини, які відносяться до європейської селекції.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Баченко М., Хмельничий Л. Лінійна оцінка екстер'єру корів молочних порід // Тваринництво України. – 1998. – № 10. – С. 9-12.
2. Кочук-Ященко О. А. Результати лінійної оцінки екстер'єру та молочної продуктивності корів-первісток української червоно-рябої молочної породи різних генотипів / О. А. Кочук-Ященко // Вісн. Житомирського нац. агрокол. ун-ту. – 2015. – № 2 (52), т. 3. – С. 113–121.
3. Хмельничий Л. М. Популяційно-генетичні параметри лінійних ознак екстер'єру корів оцінених за методикою лінійної класифікації / Л. М. Хмельничий, А. О. Шкурат, С. Л. Хмельничий // Науковий вісник «Асканія-Нова». – 2012. – Вип. 5 (2). – С. 166–175.
4. Хмельничий Л. М. Рекомендації міжнародного комітету з реєстрації тварин (ICAR) щодо методів оцінки будови тіла молочної худоби / Л. М. Хмельничий, Ю. П. Полупан // Розведення і генетика тварин. – 2010. – Вип. 44. – С. 203–207.

УДК 636.082.22

БУШТРУК М.В., СТАРОСТЕНКО І.С., кандидати с-г наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ОЦІНКА ТА ВІДБІР БУГАЇВ-ПЛІДНИКІВ ЗА ІНТЕНСИВНІСТЮ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Одним із основних методів племінної роботи є оцінка, відбір та інтенсивне використання плідників. Відомо, що плідники мають важливу роль в удосконаленні стада, адже 90-95% ефекту селекції приходить на їх долю [1].

В останні роки багато дослідників вивчали вплив віку плідників на спермопродуктивність та її запліднювальну здатність. Практика підтверджує, що бугаї на протязі багатьох років зберігають статеву активність і від них можна